

Iordan DATCU
(București)

NICHITA P. SMOCHINĂ,
„NUNTA LA ROMÂNII TRANSNISTRENI”

**Nichita P. Smochină,
„Wedding to Transnistrian Romanians”**

Abstract: The author presents an original work signed by Nichita Smochină (14th of December 1894, Tiraspol – 14th of December 1980, Bucharest), a well-known folklorist, historian, memorialist, scientist from Transnistria. The novel *Nunta la românii transnistreni. Cu o introducere istorico-folclorică și juridică* appeared in 2017, in an edition concluded by Vadim Guzun, the preface by Sanda Golopenția (Eikon Publishing House, Bucharest, 346 p. + il.). The reviewer considers this study to be „a thorough work, made up of rich information, largely noticed directly by Nichita Smochină...”, „the most important contribution of Nichita P. Smochină, through the richness of information, through the careful position of the wedding in the framework of the bridal show to all Romanians ...”.

Keywords: dowry, carpets, weaving looms, rugs, „wedding governors”, heralds, forgiveness, nuptial oration, match-making, wedding, mixed marriages, exchange of „wedding bread”, the agreement, cutting of the ritual bread, bride’s „stealing”, bride’s icon, bride’s answer and „convention”.

Rezumat: Autorul prezintă o lucrare inedită semnată de Nichita Smochină (14.XII.1894, jud. Tiraspol – 14.XII.1980, București), cunoscut folclorist, istoric, memorialist, om de știință, originar din Transnistria. Lucrarea *Nunta la românii transnistreni. Cu o introducere istorico-folclorică și juridică*, a apărut în 2017 într-o ediție îngrijită de Vadim Guzun, cu prefață de Sanda Golopenția (Editura Eikon, București, 346 p.+il). Recenzentul consideră acest studiu desfășurat „o lucrare temeinică, alcătuită pe o bogată informație, în bună măsură observată direct de către Nichita Smochină...”, „cea mai importantă contribuție a lui Nichita P. Smochină, prin bogăția informației, prin atenta situare a nunții în cadrul spectacolului nupțial la toți românii...”.

Cuvinte-cheie: zestre, scoarțe, războaie, păretare, dregători, soli, iertăciune, conocărie, stărostie, cununie, căsătorii mixte, schimbul colacului, legatul, tăierea jămnei, luatul miresei, icoana miresei, răspunsul și băutul miresei.

Nichita Smochină (14.XII.1894, jud. Tiraspol – 14.XII.1980, București) și-a expus adesea în studii, articole și corespondență misiunea ca reprezentant de frunte al românilor transnistreni. Într-o scrisoare către Anton Crihan, din 1974, exprimă din nou

acest devotat crez: „Noi trebuie să ne facem datoria de apostoli: să răspândim durerea noastră în toată lumea, cuvântul nostru să nu rămână *vox clamantis in deserto*, pentru ca posteritatea să nu ne acuze că am fost nepăsători”. Formele de plural vădesc faptul că în această misiune nu doar el este angrenat. Pentru ca scrisul său să nu rămână cunoscut doar între români, și-a tipărit o serie de studii în limba franceză, cum sunt *Les émigrés roumains à Paris (1850-1856)* (Paris, 1933), *Les roumains de Russie Soviétique* (Iași, 1939).

După ce a făcut nenumărate demersuri la oficialități comuniste din România, la care primea invariabil răspunsul că nu e momentul, s-a hotărât să-și trimită o lucrare în străinătate, să apară în traducere, fie în R.F.G., fie în Mexic. Ambele tentative n-au avut succes. Astfel că amplul său studiu, *Nunta la românii transnistreni. Cu o introducere istorico-folclorică și juridică*, ediție îngrijită de Vadim Guzun, cu prefață de Sanda Golopenția a apărut abia în 2017 la Editura Eikon (București, 346 p.+il).

Autorul a oscilat în privința titlului lucrării, el numind-o, în manuscrisele sale, fie *Nunta la românii din Republica Moldovenească*, fie *Nunta la românii din Republica Moldovenească Sovietică*, fie *Nunta la românii dintre Nistru și Bug*, fie *Nunta la românii din stânga Nistrului*. Titlul cu care a apărut cartea a fost dat de îngrijitorul ediției.

În *Argument*-ul la lucrarea sa Nichita Smochină afirmă: „Această literatură a nunții n-a fost scoasă la iveală, n-avem niciun rând în literatura rusă și nici în cea română. „Afirmăția nu se susține întru totul: chiar el, Nichita Smochină, a inclus, în studiul său *Din literatura populară a românilor de peste Nistru*, apărut în „Anuarul Arhivei de Folclor”, Cluj, vol., V, 1939, subtilul *Literatura nunții*, care cuprinde o *Iertăciune* din Podoima, raionul Camenca și două *Conocării*, una din Podoima și cealaltă din Butuceni, raionul Râbnița. Dacă n-au fost tipărite, datorită interdicției de după cel de al Doilea Război Mondial, nu înseamnă că n-au fost făcute cercetări, privind inclusiv literatura nunții. Anton Rațiu – unul dintre participanții la cercetările care au avut loc între anii 1942 și 1944, sub conducerea lui Anton Golopenția – în cartea sa *Românii de la est de Bug* (București, 1994), a inclus și texte ale nunții, iar în Anton Golopenția, *Românii de la Est de Bug*, cu introducere, note și comentarii de Sanda Golopenția (I-II, București, 2006), figurează o *iertăciune*, două *conocării*, *stărostia* și *cununia*, *brâul* și *considerații* privind căsătoriile mixte la românii de la est de Bug. Toate acestea i-au fost necunoscute lui Nichita Smochină, ele apărând mult mai târziu, după moartea sa.

Nunta la românii transnistreni este o lucrare temeinică, alcătuită pe o bogată informație, în bună măsură observată direct de către Nichita Smochină, care a supus-o unei ingenioase orânduiri: *Căsătoria*, *Zestrea*, *Pregătirea nunții*, *Nunta propriu-zisă*, *Obiceiuri după nuntă*, *Nunta în Butuceni*. Aproape toate aceste capitole au numeroase subcapitole. Subcapitolul *Nunta la mireasă* este astfel structurat: *Adunarea la mireasă*, *Adunarea la mire*, *Sosirea la mireasă*, *Conocăria*, *Schimbul colacului*, *Așezarea la masă a nuntașilor mirelui*, *Legatul*, *Tăierea jămnei*, *Terminarea adunatului*, *Dansul nunei*, *Luatul miresei*, *Icoana miresei*, *Alte simboluri*, *Întâmpinarea nunții*, *Masa tinerilor*.

Capitolul *Zestrea*, atât a fetei, cât și a flăcăului, este iarăși ilustrativ prin bogăția informației, pe care n-am întâlnit-o în prea multe studii similare. Astfel, zestrea fetei este alcătuită din: „o scoarță mare de perete sau război...”, „o scoarță mai mică...”, „trei patru lăicere”, 2 „păretare de casa cea mare”, „lădar”, „un polog pentru *sădelne* la *șaraban*”, „un alt polog, lucrat la fel”, „așternuturi [de pus] pe jos în casa cea mare”, „păretare pentru cămară”, „așternuturi pentru pat, în număr de 2-4”, „veretcă”, „saci de casă”, „desagi țesuți din lână”, „o altă pereche de desagi”, „căpătaiele”, „iorgovan”, „prostiri”, „stricători”, „prosoape de bumbac, doua-trei la număr”, „alt prosop, împletit numai în trei părți”, „un alt prosop este pentru icoane”, „două-patru sau și mai multe mânășterguri”, „*zolnic*, unul sau două, peste care se răstoarnă mămăliga”, „un săculeț strecurătoare”. Urmează descrierea tacămurilor, a îmbrăcăminteii fetei și a restului averii. Obiectele amintite de noi mai sus beneficiază de largi descrieri, iar termenii populari locali sunt explicați la glosarul de la finele cărții.

În încheierea studiului, Nichita Smochină atrage atenția că el a prezentat nunta așa cum se desfășura ea în formele ei clasice, multe componente ale acesteia dispărând: „Astăzi nunta nu se face cu tot fastul de altă dată, așa cum l-am descris. Părinții tinerilor nu se *târguiesc* atâta în jurul zestreii. Toată lumea lucrează în colhoz. Ca zestre nu se mai dă fetei decât o pernă-două, ca să aibă unde-și aciuia capul. *Scoarțe, războaie, păretare* etc. nu sunt. Fetele aproape că nu știu să toarcă, nici să brodeze. Lumea nu seamănă cânepă. Fetele, femeile și bărbații lucrează în brigăzi, fac ceea ce li se poruncește. Starea socială i-a egalat pe toți, pe cei bogați cu cei săraci. Totuși la însurătoare țin seama de trecut, *din cine se trage* băiatul sau fata”.

Într-o *Anexă* este reprodus *Registrul căsătoriilor din Mahală pe anii 1911-1920*, prin el autorul voind să demonstreze, între altele, că „aceste căsătorii se făceau numai între moldoveni și moldovence”.

A avut ca bază, în alcătuirea studiului, obiceiurile și simbolurile la nuntă în localitatea sa natală, Mahală, regiunea Dubăsari, și a constatat, adâncindu-se în explorarea terenului, că ea, nunta, este identică, prin ceea ce are specific, „la toți *moldovenii* de până în jos de Tiraspol, până unde se întind”. N-a adunat doar un material bogat și expresiv, ci a și întreprins un examen comparat al acestor documente ale nunții la românii din stânga Nistrului cu acelea ale popoarelor conlocuitoare, constatând că nunta românilor din spațiul amintit „este mult mai bogată și mai variată”. Când a bănuit că ceva iese din cadrul general, a cercetat special nunta la Butuceni, concluzia sa fiind totuși că aceasta „prezintă mai mult o asemănare decât deosebire”. Extinzând examenul comparativ la nunta „la românii din țară”, găsește „unele mici deosebiri”, una dintre ele socotind a fi bogăția nunții la românii din stânga Nistrului și participarea la aceasta a unui spectru mai larg de nuntași, vorniceii invitându-i „și pe cel bogați, și pe cel sărac, și pe cei supărați”. Dintre alte caracteristici crede că fac parte *răspunsul* și *băutul miresei*, care „prezintă o notă caracteristică a trecutului moldovenesc”. Furatul fetei la români se deosebește de furatul fetelor la slavii vecini, iar termenul care denuște acest obicei este altul la sârbi, altul la polonezi, altul la cehoslovaci și altul

la germani. O preocupare a autorului este aceea de a sublinia vechimea unor obiceiuri din cadrul nunții, o interesantă „reminiscentă veche romană” sunt termenii *dregători*, *solii*, „care prezintă un interes deosebit pentru cercetători”. De asemenea, pedepsirea de către preot a tinerilor care s-au abătut de la regulile moralei este interpretată ca „aplicarea *Nomocanoanelor*, oglindite în *Pravila* cea mică de la Govora. Pe cuprinsul Țării Românești această pravilă a existat din primele începuturi, în secolul XIV, ea fiind tradusă la Mănăstirea Neamț, în Moldova, în limba rusă, din cea greacă, iar în anul 1640 apare în traducere românească”.

În 2015 am tipărit ediția Nichita P. Smochină, *Din literatura populară a românilor de peste Nistru* (RCR Editorial, București, 240 p.), în care, după un studiu introductiv, am inclus: *Din obiceiurile românilor de peste Nistru. Dumineca mare, Anul Nou la moldovenii de peste Nistru, Prohoadele la moldovenii de peste Nistru, „Iarba verde” din obiceiurile moldovenilor de peste Nistru, Din obiceiurile de peste Nistru. Crăciunul, Crăciunul suferinței, Boboteaza, Din literatura populară a românilor de peste Nistru, Jocuri de copii la românii de peste Nistru și Moscălia*, apărute între anii 1924 și 1939, unul în „Calendarul Ligei Culturale”, unul în „Ramuri. Drum drept”, cinci în „Tribuna romanilor transnistreni”, două în „Moldova nouă” și cel mai amplu, *Din literatura populară a românilor de peste Nistru* în publicația academică al cărei redactor era Ion Mușlea, „Anuarul Arhivei de Folclor”. Cele mai multe dintre titlurile acestea au dimensiuni medii.

Am amintit sumarul ediției noastre pentru a-l compara cu cel din *Nunta la românii transnistreni*. Articolele de dimensiuni medii prezintă succint amintitele obiceiuri, iar cel mai extins text (în ediția noastră la paginile 86-155) este *Din literatura populară a românilor de peste Nistru*. Acest text nu este un studiu, ci o colecție de texte diverse, în total 146: *Balade și cântece vechi, Doine, Strigături, Colinde, urături, Literatura nunții, Ghicitori, Povești și snoave, Descântece, Varia (Povestea lui Dumnezeu, Bocet de fată mare, Moartea, Rugăciuni di culcare)*.

Comparat cu toate articolele și colecțiile (*Jocuri de copii la românii de peste Nistru* este tot o colecție), pe care le-am amintit, *Nunta la românii transnistreni* este cea mai importantă contribuție a lui Nichita P. Smochină, prin bogăția informației, prin atenta situare a nunții în cadrul spectacolului nupțial la toți românii, dar și prin altceva ce ține de stilul lui Smochină, prin ceea ce Sanda Golopenția numește „o altă fațetă a stilului de lucru al lui Nichita Smochină”.

Distinsul cercetător Vadim Guzun vedește un interes aparte pentru Nichita P. Smochină și pentru familia lui, despre care a editat cărțile: *Acțiunea informativă Nichita Smochină: liderul românilor transnistreni urmărit de Securitate 1952-1962* (Cluj-Napoca, Argonaut, 2013), Alexandru Smochină, *Care patrie? Memoriile unui subprefect român în Transnistria* (Cluj-Napoca, Argonaut, 2014), Alexandru Smochină, *Nichita Smochină: Vox clamantis in deserto* (Cluj-Napoca, Argonaut, 2014). Este, de asemenea, autorul unui număr mare de studii și de volume de documente, de corespondență diplomatică privind momente din viața românilor transnistreni.